
OCENE IN POROČILA

Silvija Borovnik: *Slovenska dramatika v drugi polovici 20. stoletja*. Ljubljana: Slovenska matica, 2005. 198 str.

Prikaz dogajanja v slovenski dramatiki dvajsetega stoletja avtorice Silvije Borovnik, profesorice na Oddelku za slavistiko Univerze v Mariboru, je premišljena in informativno široko podprta sinteza pogleda na vznemirljive in razvejane silnice zelo živahnega razvoja dramske literature. Gradivo obsega analizo besedil avtorjev-dramatikov po drugi svetovni vojni, upošteva tudi najnovejša besedila (zaključna letnica je 2004). Raziskava zajema predvsem dramska besedila in se le deloma dotika problematike njihovega odrskega uprizarjanja. To se kaže v ugotavljanju oziroma beleženju kritičnih mnenj ob predstavah ali opredelitev uspešnosti oziroma neuspešnosti dramske uprizoritve glede na odmev pri publiki oziroma pri kritiki in pri prepoznavanju novih dramaturških idej, ki dialoško komunikacijo dopolnjujejo ali nadomeščajo z nebesednimi prvini.

Avtorica svoj raziskovalni načrt prikaže in pojasni v uvodnem poglavju, v katerem je zarisani lok idejnih, tematskih in slogovnih značilnosti slovenske dramatikve tega časa. V tem nizu so označene tako razvojne faze kot zanje značilna dramska besedila. Posebej so izpostavljeni najpomembnejši avtorji – s poudarkom na novih vsebinskih in oblikovnih težnjah – ki jim knjiga posveča podrobno monografsko pozornost.

Študijam o triindvajsetih slovenskih dramatikih je dodana bibliografija razprav in literarnovednih knjig, študij, interpretacij, esejev, kritičnih ocen in intervjujev. Publikacija zaključuje bibliografski pregled dramskih in drugih literarnih del v knjigi obravnavanih avtorjev.

V pogledih na slovensko dramatiko druge polovice preteklega stoletja Silvijo Borovnik zanima več izhodišč, s katerimi odkriva pomen in značilnosti posameznega avtorja, ga slogovno opredeljuje in vrednoti njegovo delo.

Najprej jo pritegne dramatikova osebnost, ob kateri formalne biografske podatke dopolnjuje z gradivom, ki ji ga ponujajo intervjuji ali spominska besedila, v katerih se izoblikuje podoba avtorjevega značaja, njegovo otroštvo in mladost, ustvarjalni vzgibi, podoba družinskega življenja, izobrazbe in razgledanosti, socialnih okoliščin in nenazadnje tudi političnega ozračja, ki je ob nekaterih avtorjih zelo močno poudarjeno in komentirano z živahnimi opisi in opombami. Obsežnejšo socio-psihološko portretno študijo doživijo v avtoričini interpretaciji Ivan Mrak, Vitomil Zupan, Dominik Smole, Dane Zajc, Gregor Strniša, Rudi Šeligo in Tone Partljič.

Sociološko in psihološko izhodišče avtorici služi za temelj prepoznavanja in razumevanja dramatikovega literarnega ustvarjanja, njegove miselnosti ter izbire vsebinskih in idejnih ciljev njegovih besedil. Od tod avtorica vidi tudi pot k izbiri tematike, k tipizaciji dramskih oseb in dogajalne kompozicije in jim v interpretativnih predstavah nameni svojo največjo analitično in predstavitevno pozornost.

Avtoričin pogled na dramsko besedilo je izredno informativno vester, pregleden in analitično jase: formalnim podatkom o nastanku, prvi uprizoritvi in tiskani objavi med analizo dodaja tudi gradivo strokovnih

objav (kritik, razprav, intervjujev), v katerih vedno poišče slogovne oznake, tematske vire, filozofska izhodišča ali vplive sodobnih evropskih ali svetovnih dramskih tokov, kakor jih navajata sprotna kritika in literarna veda, ter na teh prvinah utemeljuje svoja spoznanja o slogovnih in idejnih značilnostih besedil.

V analizi oziroma v predstavitvi dramskega besedila se v avtoričinem pogledu odkriva celovita interpretacija: opis oblikovanja in razvoja značajev dramskih oseb, njihovo mišljenje in čustvovanje, konflikti v dogajalnih soočenjih, ki izrisujejo idejne cilje dogajanja, natančen oris dogodkov in motivacij, ki usmerjajo potek dramske akcije, njen miselni in čustveni naboj, v katerem odsevata čas in družbena resničnost, povezana v končni splet in razplet zgodbe.

Ker opis dogajanja in premike dramskega osebja in prizorišča spremljajo dialoški citati ali izreki, je v avtoričinem natančnem opisu dramskega besedila mogoče začutiti tudi razgibanost, slikovitost, čustveno napetost in idejno naostrenost drame ali komedije. Ob besedilih, ki so humoreskne, groteskne ali absurdistične vrste, je opis praviloma krajši, ker v besedni analizi ni mogoče zabeležiti vseh razsežnosti prvin žanra: mimike, giba, zvočnih spremljav, grafične postavitve, tudi oblačil, glasbe in drugih odrskih rekvizitov.

Ob lastni presoji umetniške vrednosti besedila in slogovne opredelitve se avtorica vedno naslanja tudi na mnenja strokovnjakov za slovensko dramatiko (najpogosteje navaja Tarasa Kermaunerja, Jožeta Koruzo, Denisa Poniža, Malino Schmidt-Snoj, Lada Kralja, Andreja Inkreta) in s tem ohranja pisano raznovrstnost oznak, ki se trudijo terminološko omejiti ozkim opredelitvam vedno bolj izmikajoče se dogajanje v sodobni dramatiki.

Posebej izstopajo avtoričine opombe in izrazita, včasih tudi publicistično naostrena mnenja o ideoloških ali političnih okoliščinah v času nastajanja dramskih besedil in njihov vpliv na vsebino literarnih tekstov, ki je opazen v izbiri tipov dramskih oseb,

dogodkov in dialogov, v njihovi mitski ali fantazijski prisposobi in še posebej pogosto v komedijski, tragikomični, groteskni in absurdistični maski. Ob tem analiza beleži tudi fragmente novih uprizoritvenih teženj, nastanek in usihanje eksperimentalnih skupin in idej, odsevov svetovnega dogajanja in sodobnega spreminjanja estetike in filozofije klasične vloge dramskega prizorišča, kot se kaže na zelo samosvoje načine v nekaterih besedilih slovenskih dramatikov (Dušan Jovanović, Veno Taufer, Ivo Svetina, Emil Filipčič, Draga Potočnjak).

Posebna avtoričina pozornost je namenjena poetični dramatiki, ki v območju slovenske dramatike sodi med visoko vredna umetniška dejanja. Poetičnost ni le izraz slogovne izbire, temveč sporočilo odtujenega časa v umetnikovem doživljanju (Gregor Strniša, Dane Zajc, Dominik Smole, tudi eno izmed besedil Vitomila Zupana, Ivo Svetina), s katerim vsak od njih vstopi v zase na novo ustvarjen svet simbolike, alegorij in mitov. Avtorica razprave s posebno občutljivostjo analizira dramatiko, ki ima v novejšem času kot izraz umaknjene intimnega doživljanja človeka enako izrazit pomen kot, na drugi strani, podobe sodobnega družbenega dogajanja v satiri, groteski in tragikomediji.

Silvija Borovnik z znanstvenim prikazom sodobne slovenske dramatike oziroma z monografsko zaokroženimi študijami o osrednjih pisateljih tega izjemno bogatega ustvarjalnega obdobja bralcu odpira pogled v dragoceno študijsko gradivo, oprto na dosedanje raziskave in predstavitve ter dopolnjeno z živahno in prepričljivo interpretacijo, povezano tudi s širšim obzorjem pogleda na ustvarjalčevo osebnost in na dramatično izostreni čas, ki je spodbudil tako širok in vznemirljiv razpon slovenske dramatike.

Helga Glušič
Ljubljana
helga.krisper@volja.net